

Helyi fejlesztési koalíciók függő piacgazdaságokban

Medve-Bálint Gergő
TK PTI

Társadalmi innovációk és az üzleti innovációk
társadalmi környezete

KRTK-TK közös konferencia
2021. december 7.

Az elméleti háttér

Közép-Kelet Európa FDI-vezérelte beágyazódása a világgazdaságba

export-orientált, külföldi tulajdonú iparágak és bankszektor

(FDI)- függő piacgazdaságok

(Nölke és Vliegenthart 2009; Myant és Drahekoupil 2011; Szent-Iványi 2017; Ban és Adascalitei 2020; Bohle és Regan 2021 stb.)

FDI gyors integrálódást tesz lehetővé a világpiacba de a külföldi beruházók **alacsony hozzáadott értékű** tevékenységet honosítanak meg

K+F kapacitás szűkös, alacsony bérek jelentik a versenyelőnyt

KKE félperifériás helyzete a globális értékláncokban

Közepes jövedelmi csapda

(Pruchnik és Zowczak 2017; Bruszt és Campos 2018; Kotarski és Petak 2019; Szalavetz 2019; Gyórfy 2021; Riedel 2021 stb.)

A probléma jelentősége helyi szinten

Hanyagló helyi gazdaság (jellemzően nehézipari örökséggel) fejlesztésének kihívása: hogyan lehetséges a gazdasági szerkezetváltás a függő piacgazdasági közegben?

- Függő piacgazdaságban a beruházási döntések a külföldi tulajdonú vállalatok kezében vannak (a helyi szint ki van szolgáltatva)
- Hanyagló ipari térségekben az olcsó szakképzett munkaerő nem elegendő a gazdasági szerkezetváltáshoz

Társadalmi probléma: hanyatló ipar, hanyatló helyi gazdaság, növekvő munkanélküliség, elvándorlás, elszegényedés spirálja

A gazdasági feljebb lépés lehetőségei a függő piacgazdaságokban

Iparpolitika jelentősége

(Ambroziak 2017; Landesmann és Stöllinger 2019; Pianta et al. 2020; Vukov 2020; Medve-Bálint és Šćepanović 2020 etc.)

- **Magas hozzáadott értékű beruházások vonzása**
- Hazai tulajdonú vállalkozások fejlesztése
- K+F és oktatási beruházások (az olcsó munkaerőn alapuló versenyelőny meghaladása)

A szakirodalom szinte **kizárólag az államra összpontosít és nem kutatja a helyi iparpolitikák és a helyi fejlesztési koalíciók változatos mintázatát**

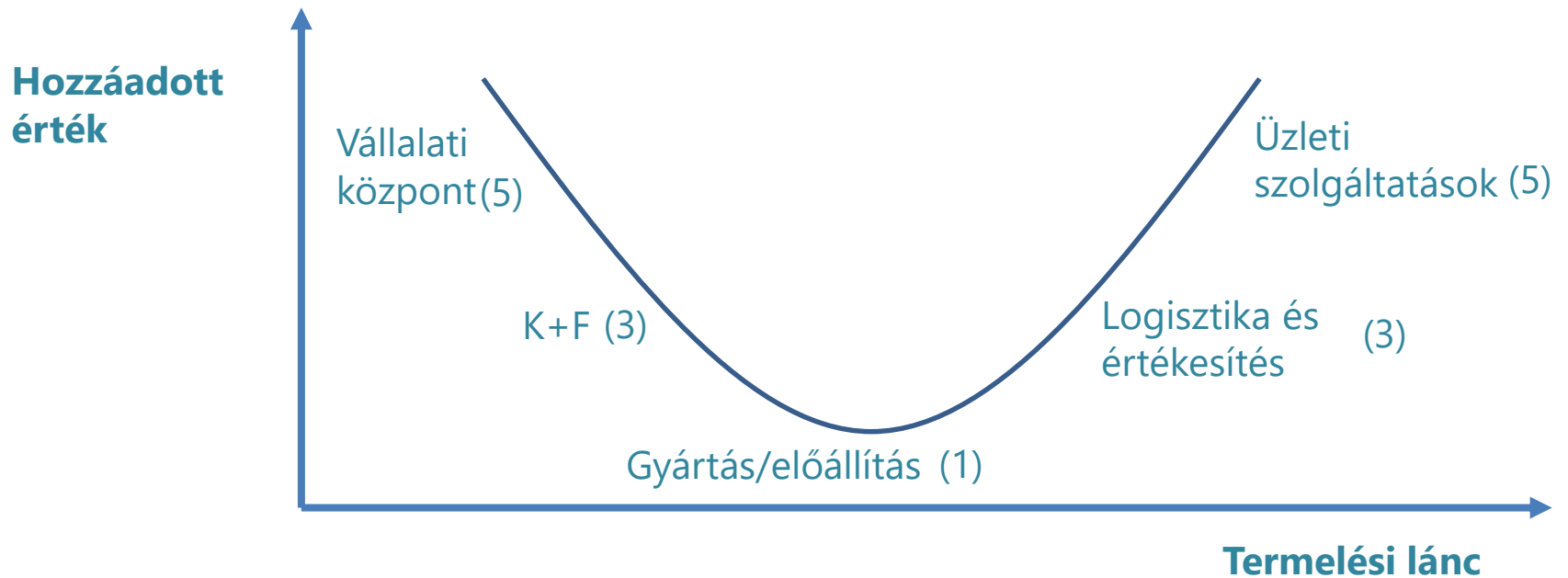
A kutatás tárgya: sikeres helyi gazdasági szerkezetváltás eseteinek feltárása Közép-Kelet-Európában – összpontosítva a helyi iparpolitikára és fejlesztési koalíciókra

Esetkiválasztás alapja: országos viszonylatban tartósan nagyszámú, magas hozzáadott értékű külföldi beruházások (2004-2020)

Módszer: félig strukturált szakértői és döntéshozói interjúk

Hogyan mérhető a beruházás hozzáadott értéke?

Az értékláncban elfoglalt hely (mosolygörbe) alapján (Rungi és Del Prete 2018)

Stöllinger (2019) alapján

Évi átlagos hozzáadott érték mutató : $\frac{\Sigma \text{termelési lánc pontszám}}{\Sigma \text{összes külföldi beruházás}}$

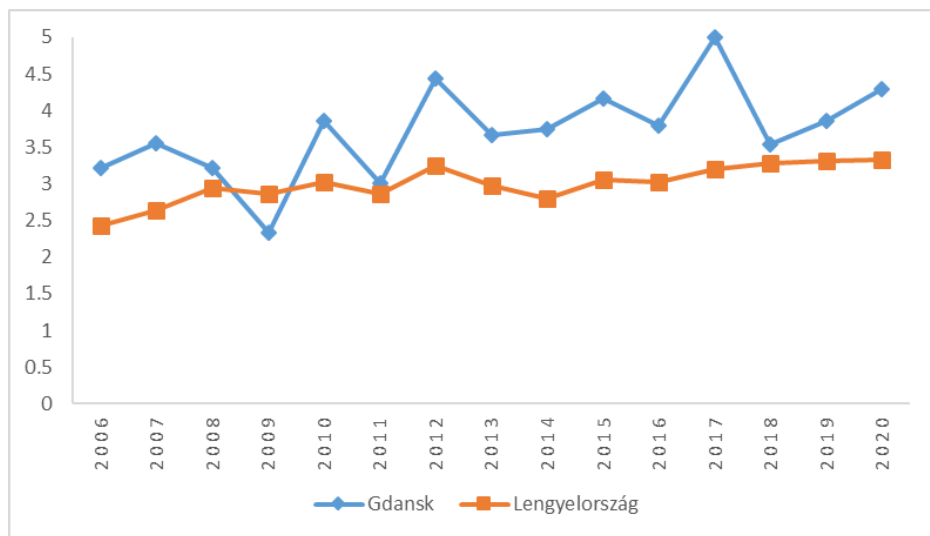
Az esetkiválasztás a külföldi beruházások átlagos hozzáadott értéke alapján (települési szinten, 2006-2020)

Lengyelország

Románia

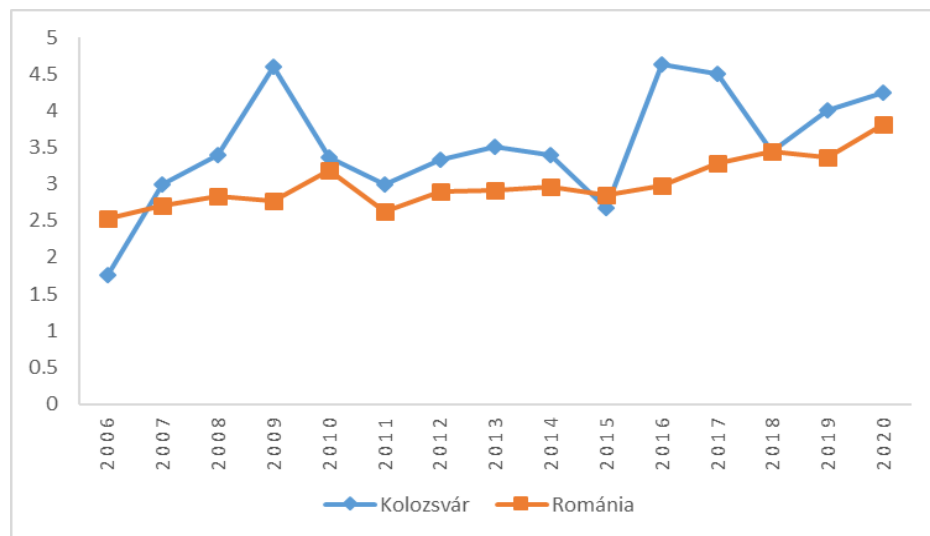
Település	Hozzáadott érték index	Külföldi beruházások száma	Település	Hozzáadott érték index	Külföldi beruházások száma
Varsó	4,58	626	Bukarest	4,23	546
Gdynia	4,03	29	Jászvásár	4,00	64
Krakkó	3,89	188	Konstanca	3,55	22
Gdansk	3,75	128	Kolozsvár	3,49	111
Poznan	3,61	148	Bákó	3,43	14
Wroclaw	3,53	217	Temesvár	3,25	113
Katowice	3,40	89	Brassó	2,62	73
Lublin	3,16	25	Nagyszeben	2,60	50
Szczecin	2,96	56	Marosvásárhely	2,54	13
Bydgoszcz	2,94	31	Arad	2,50	20
Lodz	2,70	120	Pitesti	2,20	20
Sosnowiec	2,33	21	Craiova	2,13	30
Dabrowa Gornicza	2,08	13	Torda	1,80	10
Bielsko-Biala	2,07	15	Jucu	1,80	10
Gliwice	1,76	37	Nagyvárad	1,74	35
Rzeszow	1,75	24	Ploiesti	1,74	38
Tychy	1,70	20	Galati	1,57	7
Goleniow	1,62	13	Calarasi	1,36	11
Legnica	1,53	30	Zilah	1,25	8
Walbrzych	1,17	24	Szatmárnémeti	1,24	17
Kutno	1,10	21	Slatina	1,00	15

Külföldi beruházások átlagos hozzáadott értéke Gdańsban és Kolozsváron az országos indexhez képest (2006-2020)

Kolozsvár: 111 külföldi beruházás, úgy mint Siemens, Bosch, National Instruments, Emerson, NTT Data, Porsche Engineering (6.7 %-a az összes Romániába érkező külföldi beruházásnak)

Gdańsk: 128 külföldi beruházás, úgy mint Intel, Amazon, IBM, EPAM Systems, Kainos, Habana Labs (4.5 %-a az összes Lengyelországba érkező külföldi beruházásnak)

Gdańsk

1990-es
évek

Fotó: Gary Denham/Flickr

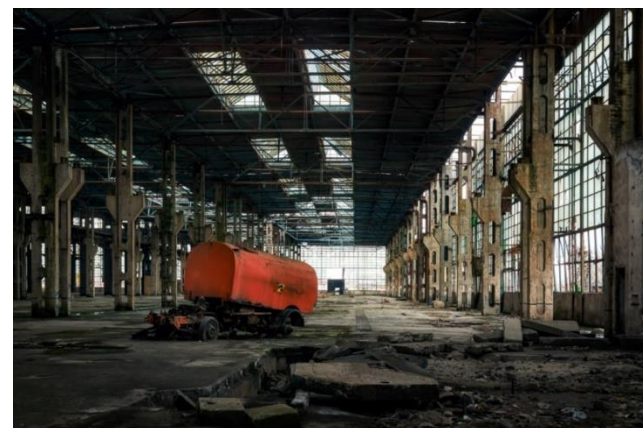
Fotó: Greenpeace

2020

Kolozsvár

1990-es
évek

Fotó: Pierre Pichot

2020

Gdańsk

helyi fejlesztési koalíció

- Szocialista rendszer öröksége: hanyatló nehézipar és hajógyártás, erős egyetemi hagyományok, elmaradott közlekedési kapcsolatok
- Politikai stabilitás: 1998 óta liberális-centrista politikusok irányítják a várost
- **Aktív városháza együttműködik a regionális hatóságokkal** és a központi kormányzattal (ipari parkok; különleges gazdasági övezetek; beruházás ösztönzési ügynökség; **irodaházak fejlesztése**; közlekedési infrastruktúra fejlesztése; a hajógyár területének hasznosítása)
- **Invest in Pomerania** ügynökség szerepe a magas hozzáadott értékű FDI vonzásában
- **Egyetemek kívül maradnak** a fejlesztési koalíción
- Helyi önkormányzat jelentős saját bevételei & **kiváló uniós forrás elnyerés**
- Gazdaságfejlesztés **üzleti szolgáltatások** és **IT cégek** révén (Intel, Amazon) és helyi IT start-upok által
- A központi kormányzat (PiS) és a helyi önkormányzat közötti politikai feszültség nem akadályozza a fejlesztési együttműködést

Kolozsvár

helyi fejlesztési koalíció

- Szocialista örökség: hanyatló nehézipar; K+F műszaki tudományokban; erős egyetemi hagyomány; elmaradott közlekedési kapcsolatok
- **Politikai stabilitás:** 2004 óta liberális politikusok (NPL) vezetik
- **Aktív helyi egyetemek** együttműködnek a vállalkozói szférával
- **Megyei tanács** tartja fenn az ipari parkokat, a nemzetközi repteret; míg a városháza a helyi tömegközlekedést fejleszti, valamint az alapfokú oktatást
- Városháza együttműködése az egyetemekkel az IT és digitalizáció terén
- Irodaépületek építése és fejlesztése helyi befektetők által
- **Banca Transilvania** szerepe, mint helyi fejlesztési bank
- Városháza jelentős saját bevételei és **jó teljesítménye az EU-s pályázatokon**
- Gazdaságfejlesztés külföldi beruházók révén (IT és üzleti szolgáltatások)
- Erős **politikai konfliktus** a helyi önkormányzat és a központi kormányzat között (egészen mostanáig)

A két eset összehasonlítása

	Gdańsk	Kolozsvár
Helyi fejlesztési koalíció vezetője	önkormányzat	vállalkozások
Helyi adottságok	Jó szárazföldi és légi közlekedés, kiváló helyi egyetemek	
Külföldi beruházások	IT, logisztika, üzleti szolgáltatások	IT, üzleti szolgáltatások és feldolgozóipar
Helyi politikai viszonyok	Politikai stabilitás	
Viszony a központi kormánnyal	konfliktusos	
Aktív helyi szereplők	Helyi és regionális önkormányzat	Megyei tanács, egyetemek
Passzív helyi szereplők	Egyetemek	Helyi önkormányzat
Helyi önkormányzat EU-s forráselnyerő képessége	magas	
Helyi önkormányzat saját bevétel termelő képessége	magas	

Konklúzió

- Helyi gazdasági szerkezetváltás magasabb hozzáadott értékű FDI révén lehetséges még függő piacgazdaságban is
- **A gazdasági feljebb lépés** sikeres helyi példái inkább elszigeteltek a térségben
- **Helyi adottságok** szerepe nagyon fontos (közlekedési infrastruktúra, egyetemek) a magas hozzáadott értékű FDI szempontjából (útfüggőség?)
- Többféle sikeres helyi fejlesztési koalíció létezhet
- Szükség volna sikertelen, de hasonló kezdeti állapotból kiinduló esetekre is az összehasonlítás végett

Köszönöm a figyelmet!

Medve-Balint.Gergo
(medve-balint.gergo@tk.hu)